

*CÒPIA CERTIFICADA. ELS TITULARS
ESPORTIUS DEL 9NOU
CARLA RIERA*

L'art de les paraules va ser un dels pilars fonamentals de les societats que Occident admira i considera el seu origen. Grecs, romans i, de ben segur, pobles anteriors, ja havien descobert els poders de convicció, de persuasió i d'atracció dels mots. Els segles d'història de l'estudi lingüístic han servit per ratificar el que els homes d'impoluta toga ja sabien.

Precisament l'exemple del Món Clàssic demostra que els humans estem fets per tenir referents. Actualment, portem a l'esquena un bagatge cultural no només lineal històricament, sinó també horitzontal geogràficament. L'era de la informació ens ha convertit en éssers connectats amb tot el món i això fa més fàcil el coneixement de referents que segurament d'una altra manera no ens serien pròxims.

L'objectiu inicial de la meva recerca era demostrar fins a quin punt la força del llenguatge ens pot arribar fins i tot a través de la portada d'un diari esportiu. A més, el treball era també un experiment per demostrar la varietat dels referents. La seva estructura feia necessària una organització temàtica que, evidentment, és del tot subjectiva. Les respostes interpretatives davant d'un titular, com anirem veient, són variades. Per això, l'anàlisi de titulars d'*El 9* acaba sent una excusa tan bona com qualsevol altra per parlar de la llengua. També ho és triar la temporada del Triplet blaugrana, cosa que es converteix en una anècdota més aviat personal.

La feina del periodista (o del grup de periodistes, com veurem més endavant) encarregat de crear un titular és la de reduir a la mínima expressió les sensacions d'un partit, però justament si vaig escollir *El 9* és perquè saben jugar amb les relacions mentals que estableix el lector. És a dir, compliquen encara més el pro-

cés de condensació per fer més atractiu el seu diari que, al final, és el que busca el bon ús del llenguatge.

Com tot, el periodisme tal i com el coneixem avui dia és fruit d'una evolució al llarg del temps. L'herència ens ha anat deixant conceptes com el de la piràmide invertida, un dels principals mites periodístics. Aquesta expressió és, en el fons, una definició gràfica que va néixer al segle XIX als Estats Units, lligada estretament al telègraf. L'aparició d'aquest aparell va provocar que ja no valgués la pena mantenir l'atenció del lector fins al final i el més important, ara, passava a encapçalar la notícia. Semblantment, *Còpia Certificada* està estructurada de manera que comença amb el més general (el llenguatge) per anar cada vegada més al concret (el futbol, la literatura i el periodisme) i acabar amb els exemples pràctics de cinquanta titulars analitzats.

La pissarra tècnica

Abans de saltar al terreny de joc, cal tenir clars diversos conceptes relacionats amb la base del treball: el llenguatge. El *Diccionari General de la Llengua Catalana* de Pompeu Fabra el defineix com a “expressió dels pensaments per mitjà de la paraula; el conjunt de mots i maneres de combinar-los usat i comprès per una comunitat d'homes, especialment quan és fixat i elaborat per un llarg ús”. Per tant, té una vessant social però, al mateix temps, també és individual. De la mateixa manera que un subjecte neix i creix en el si d'una determinada cultura, hi pertany perquè té la capacitat d'aprendre a formar-ne part. Aquesta formació sempre s'adquireix per mitjà del llenguatge, que és l'eina universal per conèixer, per compartir, per pensar, per sentir, etc. De fet, Aldous Huxley deia que “cada individu es converteix en el beneficiari i la víctima de la tradició lingüística en què ha nascut”, perquè n'adquireix la riquesa però, alhora, també les limitacions.

Cal distingir entre el llenguatge verbal (aquell que empra signes com les lletres, que es poden combinar per crear sistemes més complexos) i el llenguatge no verbal (que es basa en l'ús de signes com colors, formes, gestos, mirades, etc.). Alguns experts han definit el darrer com aquell que es desxifra amb la part menys racional del cervell. Amb tot, la combinació d'ambdós tipus és la clau de la comunicació ideal (entesa com aquella en què el missatge arriba al receptor de la manera més clara possible). Al final, la relació entre llenguatge, societat i cultura és evident, perquè tots tres formen un triangle que s'alimenta recíprocament.

La ciència lingüística va sorgir d'interessos pràctics com són aprendre a escriure o a estudiar la literatura (especialment l'antiga). El poble grec va ser el primer a estudiar el llenguatge, però no va ser fins al segle XVIII que els erudits el deixaren de considerar senzillament un do de Déu i formularen diverses teories sobre el seu origen. Malgrat això, no eren explicacions científiques perquè es considerava una invenció dels antics herois o el producte resultant d'un mític

esperit del poble. Només es va poder resseguir una evolució real de la llengua a partir del moment en què es va començar a estudiar el “sànscrit” (o tipus correcte de parla de l’Índia). Per contra, l’estudi de la comunicació no verbal no va néixer fins a principis del segle XX. Tot i que en el món del periodisme escrit és molt important, no en desenvoluparem les característiques perquè el treball se centra especialment en l’ús de les paraules. Amb tot, és important no oblidar que, parafrasejant Cassany, la imatge d’una pàgina és la primera impressió que té el lector. Així, els professionals que treballen amb aquesta matèria coneixen el poder de convicció del llenguatge.

En tot procés de comunicació, existeixen uns factors alteradors. En el cas dels titulars d’*El 9*, es tracta dels referents que tingui una persona. Per exemple, davant d’una portada on es llegeixi “Avui comença tot” algú pensarà, senzillament, que avui és un dia decisiu perquè deu ser l’inici d’alguna cosa. En canvi, el seu pensament serà molt diferent si ha vist o coneix una pel·lícula francesa que, justament, porta aquest mateix títol. També sabrà que comença alguna cosa però, sense poder-ho evitar, la seva ment evocarà records sobre el film.

La prèvia

Resseguir la història del futbol i la llengua ens porta fins al moment de la introducció del futbol a Catalunya. Ens trobem a finals del segle XIX, quan els joves burgesos que havien anat a estudiar a l’estranger van introduir tres esports que, cronològicament, van ser el tennis, el futbol i la natació. Amb tot, aquesta burgesia que cercava una europeïtzació va aplicar el moviment noucentista coetani als esports que considerava més refinats, deixant de banda, doncs, el futbol i centrant-se en el tennis i la natació. D’aquesta manera, “l’esport rei” va quedar relegat a un esport de massa social. És per això que no el podem relacionar amb la literatura catalana de bon principi, sinó que ens hem de remuntar a l’“Oda a Platko” de Rafael Alberti, escrita amb motiu de la gesta del porter a la final de la Copa del Rei de l’any 1928. Platko va acabar amb el cap ensangonat però va tornar al camp, això sí, amb un embenament. Sense adonar-se’n, Alberti va crear un precedent que seguirien cal·ligrames de Sindreu (sobre la mateixa anècdota), poemes de Pere Quart (com “Contrasonet del Camp Nou” o “La croada”) o de Josep Maria de Sagarra (com “Oda blaugrana”). El *panem et circenses* es va reactualitzar a través del futbol, i aquest és un fet que els intel·lectuals com Pere Quart (Joan Oliver) no van obviar. Fins i tot Pep Guardiola, l’entrenador del Barça durant la temporada del triplet, va protagonitzar un poema de Narcís Comadira (“Oda a Pep Guardiola”) i va escriure articles per a diversos diaris. De fet, són molts els futbolistes del Barça de la temporada 2008/09 que han publicat el seu propi llibre: Xavi, Puyol, Iniesta, Piqué, etc. El que ens interessa no és, però, el que ells han escrit, sinó el que s’ha escrit sobre ells a la primera plana dels diaris.

Malgrat les relacions que hem establert, la literatura i el periodisme són ben diferents. Quan va néixer el periodisme (considerant aquest inici amb la creació de la impremta), els primers que escrivien a la premsa eren els escriptors. Noms com Daniel Defoe (*Robinson Crusoe*), Jonathan Swift (*Els viatges de Gulliver*) o Charles Dickens (*Oliver Twist*), tots ells narradors, sonaven amb força dins dels mitjans periòdics. De fet, els experts asseguren que els periodistes de premsa escrita i els literats comparteixen qüestions tècniques en els seus oficis.

Etimològicament, un periodista és tot aquell qui treballa en un mitjà periòdic, sense tenir en compte el seu tipus de feina. Per tant, un locutor de ràdio que fa un programa diari és periodista, de la mateixa manera que ho és aquell qui escriu un article per setmana en una revista (és a dir, no importa la freqüència amb què s'hi dediqui, el mitjà en el qual treballi ni el seu tipus de feina). En conseqüència, i recalco que em baso en l'etimologia, un periodista no és un escriptor. Amb tot, a la realitat, la línia que separa totes dues professions pot ser veritablement fina. Vicenç Pagès, en el seu llibre *Un tramvia anomenat text*, fa una brillant afirmació: "La literatura, en definitiva, no s'oposa de cap manera al periodisme. Si la literatura no neix fins al descobriment de l'escriptura, el periodisme ha d'esperar fins a la invenció de la impremta: són dues formes d'un mateix moviment, el del text".

Així, podem afirmar que la primera gran diferència va sorgir de la creença que la literatura gaudia de més prestigi i es relacionava amb la retòrica i les muses, mentre que el periodisme era més veloç i comercial. A més, com ja hem comentat anteriorment, la invenció del telègraf va suposar segurament el trencament més gran entre aquestes dues disciplines, per la importància dels paràgrafs en piràmide invertida de les notícies. Data d'aleshores també el naixement del mite de les primeres cinc W: *Who* (qui?) i *What* (què?); seguidament, *Where* (on?) i *When* (quan?); i, al final, *Why* (per què?).

Es poden situar els orígens del periodisme escrit al segle XVII, com la simple adaptació de les cartes tradicionals a un mitjà de comunicació. Per aquest motiu, era molt important la cohesió dels textos, és a dir, que tots seguissin el mateix patró. De fet, un altre dels elements diferenciadors del periodisme i la literatura va ser que el primer requeria un treball en equip que al mateix temps quedés compactat en un resultat final unitari i coherent, mentre que en la literatura les diferències entre els autors són clarament visibles i, sovint, constitueixen justament la seva riquesa.

La ideologia dels mitjans és una altra de les qüestions latents. És obvi que els mitjans solen pertànyer a un bàndol clar: segons quines idees tingui, el lector comprarà un diari o un altre; encara que no hauria de ser així, perquè teòricament la primera regla del bon periodisme és la neutralitat. La qüestió s'accentua en el món esportiu: si els colors polítics d'un mitjà són relativament fàcils de veure,

quan parlem d'esports ningú no se n'amaga. Cada aficionat sap perfectament quin és el mitjà que dona suport al seu equip, i quin és el que es dedica a fer-li la guitza. Si al periodisme i a la societat que l'envolta li afegim la teoria del llenguatge, podrem treure conclusions com les de Daniel Cassany, que fa una excel·lent definició de la importància d'aquests tres factors relacionats: "El periodisme i la publicitat són els àmbits escrits que segurament han sabut aprofitar millor el potencial comunicatiu no verbal de la imatge impresa. Han sabut desenvolupar un codi minuciós de disposició de l'escrit en el full blanc, que facilita i afavoreix la comprensió. Aprofiten la col·locació de la lletra, la mida o la forma per informar i atraure el lector molt abans que comenci a llegir.(...) En el cas del diari, solem tenir poc temps per llegir-lo, el fullegem àgilment, en llegim només els titulars i, potser, alguna notícia important. Som descaradament selectius i agraïm la disposició endreçada de la informació, que ens permet anar de pressa." Està clar, per tant, que els éssers humans som fàcilment impressionables i, per tant, manipulables. Els nostres instints més desconeguts es desperten amb alguns colors, amb algunes formes, amb un tipus de lletra determinada... i sense saber per què (ni preguntar-nos-ho) llegim aquell titular del diari que hi havia a sobre la barra del bar, d'un diari que potser mai no compraríem. Així, direm que les portades dels diaris estan dissenyades per cridar l'atenció del lector. Per aquest motiu, allà s'hi troben les notícies més destacades del dia. Per tant, és lògic pensar que depenen de l'actualitat tot i que, de vegades, es poden basar en especulacions. No oblidem que el diari està pensat per a ser venut. La idea també és que un lector pugui assabentar-se de tot allò important que ha passat només amb la portada i que aquesta també li indiqui a quina de les pàgines de l'interior del diari pot trobar-hi més informació sobre els diversos temes. És per tot això que la seva composició i el seu disseny estan molt ben cuidats, o ho haurien d'estar. Per ser més concrets, encara hi ha una informació que destaca per sobre de les altres: el titular, que va acompanyat generalment de la imatge més grossa de la portada. Els altres elements importants de la portada són els següents:

- Capçalera: hi apareix clarament i amb lletres grosses el nom del diari, la data de l'exemplar, el preu i el número d'edició (tot i que de vegades hi falta alguna d'aquestes dades).

- Notícia principal: és la notícia més destacada del dia. Per tant, el titular és sobre aquesta informació. Com ja he dit, sol dur la imatge més grossa, però també porta una petita explicació sobre els fets.

- Altres notícies: generalment no porten text explicador a la portada i, si ho fan, és molt breu. Poden ser una, dues, tres o les que siguin necessàries, però sempre es busca l'equilibri: que la pàgina no quedi ni molt buida ni molt atapeïda.

- Fris: són les dues o tres notícies que solen aparèixer a sota la capçalera, amb una mica de text i algunes fotografies molt petites.
- Índex: indica la pàgina d'inici de cada secció i en pot destacar les notícies més interessants.
- Anunci de suplement: si el diari porta suplement, sempre se'n fa una petita ressenya.
- Fotografia principal: sol acompanyar el titular i, per tant, correspon generalment a la notícia més destacada del dia.
- Publicitat: està situada a la part inferior de la portada.

Quant als titulars, em remeto a unes paraules de Vicenç Pagès: “Probablement la part més poètica del periodisme és la més destil·lada, el lid del lid: el titular. En un espai ínfim, sotmès a les directrius del departament de disseny, el periodista hi ha de condensar l'essència de la informació de manera que s'entengui i atregui l'atenció del lector. Semblantment al poeta, el periodista té una limitació, però no sil·làbica sinó tipogràfica, gairebé enigmística: les lletres esveltes com la *i* o la *l* són sempre preferibles a les obesos *o*, *d*, *p*”.

De la mateixa manera que els esports es van fer un lloc a la literatura, també van començar a estar presents a la premsa. Primer, als diaris de l'època, com ara el *Diario de Barcelona* o *La veu de Catalunya*, tenien la seva pròpia secció d'esports. Uns anys més tard va aparèixer el primer diari esportiu: *Los Deportes*, conegut perquè Joan Gamper hi va anunciar la fundació del Futbol Club Barcelona. La segona publicació que va aparèixer va ser *El Mundo Deportivo*, primer com a setmanari i després ja com a diari. La mateixa va ser l'evolució de moltes de les publicacions esportives de l'època, que apareixien en primera instància setmanalment fins a consolidar-se. Tot i que el futbol era molt apreciat, les primeres publicacions esportives van començar una mica abans de la seva arribada a Catalunya, i per això eren sobretot d'excursionisme o de ciclisme. En són alguns exemples *L'excursionista* (1878), *El ciclista* (1891) o *Vela y remo* (1893).

Evidentment, *El 9* també té la seva història: va néixer l'any 2002 i es va publicar en diverses etapes com a suplement de diaris com *El Punt*. Amb tot, a partir del 14 d'agost de 2011, es va convertir en una publicació independent.

Titulars

Amb Internet, es pot consultar gairebé tota la premsa esportiva d'arreu del món. Això, de vegades, comporta una generalització dels titulars esportius. Es tem cansats de veure una i altra vegada les mateixes paraules encapçalant un diari. Per això, *El 9* representa un pas més per al periodisme esportiu. Des de

la seva fundació, els seus titulars van més enllà del futbol i parlen, també, d'aspectes culturals o lingüístics. És així com aconsegueix, ja d'entrada, arrancar un somriure al lector.

Els titulars esportius a Catalunya són especials perquè, dels tres diaris d'esports principals (*l'Sport*, el *Mundo Deportivo* i *El 9*), només els d'un són en català. És un fet demostrat que, exceptuant situacions com el bilingüisme, les persones senten i pensen preeminentment en una llengua. Per això, a tots els qui tenim el català com a idioma matern, sempre ens crida més l'atenció un bon titular en aquesta llengua. I, especialment, si són titulars com els d'*El 9*, que juguen amb els usos del català i amb els referents culturals d'una manera brillant. És per aquest motiu que el meu treball està destinat a treure l'entrellat d'algunes de les portades més especials del diari, però també a explicar la relació entre els elements bàsics d'aquesta comunicació: el llenguatge que s'usa, el missatge que es vol donar, les reaccions que desperten els titulars d'*El 9* en el receptor i la feina que té l'emissor per aconseguir-les.

De la mateixa manera que un partit de futbol té dues parts, també hi ha dos tipus de portades analitzades: les que tenen referents culturals i les que usen referents lingüístics. La base de cada apartat és una petita introducció teòrica seguida d'unes quantes portades amb la seva corresponent explicació detallada, per demostrar quina és la veritable relació entre l'ús del llenguatge i les reaccions que ens suscita. Tot el que llegim, el que veiem a la televisió o el que sentim pel carrer pot ser el que et ve al cap quan llegeixes un dels titulars d'*El 9*. Aquesta és la gràcia del diari: cadascú pot tenir una sensació diferent o pot remetre's a un moment concret, però aquesta recerca pretén classificar, de la manera més precisa que em sigui possible, justament aquestes referències sorgides de les limitades paraules que encapçalen el rotatiu. Es tracta de ser capaç de descabdellar tota la síntesi que han fet els editors, desfer tota la seva feixuga feina, per arribar a entendre a què ens poden remetre aquelles poques paraules que veiem impreses cada matí.

L'escalfament: la cultura

La cultura és un recull de diversos aspectes d'una societat. De fet, es pot considerar "cultura" el conjunt d'actes humans dins d'una comunitat i que no tenen a veure amb la naturalesa biològica, sinó que van més enllà. De les diverses definicions possibles, se n'extreu que és un tret inherent a l'home i que manté, per tant, una estreta relació amb la societat (que és on l'home es forma com a tal).

Considerem també que la cultura està dividida en moltes branques que serveixen als humans per classificar les seves diverses formes d'expressió però que, de fet, són només una part del mateix tot. La separació sorgeix perquè l'home sigui capaç d'assimilar els seus conceptes i, fins i tot, d'estudiar-los i de treballar-hi (és ben sabut que els éssers humans necessitem simplificar conceptes).

La cultura té la duplicitat de ser col·lectiva i individual perquè forma part del que s'anomena procés de socialització. Aquest es dona en tots els individus en tant que neixen i creixen dins d'una societat de la qual aprenen, a través del llenguatge. Per tant, tot individu és social perquè en ell s'integren cultura i societat de la mateixa manera que aquestes també l'integren a ell. Amb tot, existeix una cultura pròpia pels individus. Cada persona selecciona el que transmet però també el que rep segons els seus interessos, creant així petites diferències respecte a la resta. Cadascú té els seus gustos, els seus valors o la seva manera de viure encara que aquests puguin anar lligats a la societat, a l'època, a l'entorn familiar o d'amistats, etc.

Sovint ens referim a algú culte com aquell que té cultura però, de fet, tots els éssers humans en tenim, justament perquè som éssers socials i inherents a ella. La cultura no és, doncs, quelcom que es té, sinó que és una producció col·lectiva dins d'un univers de significats que també va canviant amb el pas del temps i es transmet a través de les generacions. És superior a un ésser humà i, consegüentment, aquest no se la pot apropiat.

Sebastià Serrano, en el seu llibre *Signes, Llengua i Cultura* (1980), afirmava magistralment que: "no hi ha cultura sense comunicació ni comunicació sense cultura en el si d'una comunitat". Aquesta relació queda patent en l'aspecte de la cultura que s'ocupa de produir i d'interpretar significats. La premsa escrita, per tant, és un dels mitjans en els quals la cultura i la comunicació s'uneixen per mostrar una realitat partint d'una base teòrica. Tot i això, sempre cal tenir en compte el context per tal d'assignar un significat complet a quelcom.

Un titular amb referents literaris: **ELOGI DEL MÈTODE**

En realitat, el meu treball es focalitza en els referents de diferents àmbits culturals més que no pas en el monstreu global de la cultura. En primer lloc, apareixen els "Referents culturals", on hi ha onze categories (el mateix nombre que els jugadors del damunt del terreny de joc en un partit de futbol). Són la literatura, el cinema, el món de l'espectacle, la política, la ciència, les expressions típiques, la música, la publicitat, la cultura popular, el món clàssic i la religió.

En segon lloc, també hi ha un espai dedicat a les parèmies (els refranys, els proverbis, les dites populars i altre enunciat) la intenció dels quals és transmetre algun coneixement tradicional basat en l'experièn-

cia). Sovint la línia que separa les diferents expressions de caire popular és molt fina perquè tenen moltes variants. Tot i que sovint sorgeixen del parlar del poble, també poden ser cultes. Seria el cas de les citacions, les màximes i les sentències d'autors clàssics o reconeguts.

En teoria, en el periodisme no s'haurien d'emprar perquè demostrin subjectivitat, però tot sovint apareixen, sobretot, en els titulars. Per tant, *El 9* no podia deixar d'utilitzar-ne alguna per a les seves portades, justament per aconseguir proximitat amb el lector. De vegades, no són exactament parèmies sinó que són modificacions d'aquestes per tal d'adaptar-les al futbol. A més, tot i que poden tenir equivalents en altres llengües, la gràcia d'aquestes expressions és que són pròpies d'una llengua i dels seus parlants i, per tant, també contribueixen a la labor en defensa del català que realitza *El 9*.

Hi ha molts referents culturals que comencen amb les paraules "*Elogi de*" però jo he escollit aquells que penso que poden ser més significatius, més coneguts i, alhora, més representatius de la filosofia de Guardiola. Perquè "*elogi del mètode*" fa referència al mètode Guardiola, a la seva manera de fer les coses i d'entendre el futbol. Per això, i cronològicament, parlaré dels que per mi suposen els quatre pilars referencials d'aquest titular.

Primerament, no podia faltar-hi l'*Elogi de la follia* d'Erasme de Rotterdam, escrit l'any 1509. Forma part del gènere satíric, que Erasme coneixia prou bé després de les seves nombroses traduccions de Lluçà. A l'obra, Follia és una deessa filla de Plutó que revisa totes les professions i les conductes humanes en un discurs en primera persona. L'acompanyen altres personificacions com ara l'Oblit, la Mandra o l'Orgull, entre d'altres. L'*Elogi de la Follia* exalta l'època de la infantesa perquè Follia assegura que és un període de plaer i de cap preocupació, cosa que canvia amb el temps. A més, Erasme fa una crítica a les dones, a l'amistat, al matrimoni, a l'Església i al patriotisme. La Follia també explica que ella és la causant de la guerra perquè anul·la la raó i enerva el desig de fama dels homes. Tot al contrari que Guardiola. De fet, l'entrenador constantment recalca el valor d'usar la raó i de no deixar-se endur (tot i que, de vegades, aquest afany de raonar fins i tot amb els àrbitres li hagués comportat moltes expulsions en la seva etapa de jugador).

El segon referent literari destacable és *Elogi de la vida solitària* de Francesco Petrarca. L'italià va escriure aquest tractat "*de vita solitaria*" a mitjans del segle XIV. Parla sobre el retir aïllat del món sorollós i de les multituds, perquè creu que aquesta és l'única manera de poder conèixer els autors clàssics llatins i els inicis de la filosofia cristiana. Petrarca elogia la vida austera, sense luxes, ni vicis, ni pecats. Està clar que no en aquest aspecte, però Guardiola també elogia un com-

portament similar, no en el sentit religiós sinó en el futbolístic. L'entrenador del Barça té un discurs que convida a no perdre el Nord, a no tornar a caure en el mal ambient del vestidor d'anys anteriors... és ferm i disciplinat i espera això mateix dels seus homes. De fet, el futbol s'ha convertit, amb el anys, en una espècie de religió perquè desperta una passió i una devoció que, per la nostra tradició profundament cristiana, tenim segurament relacionada amb la religiositat. No és en va que, en altres punts del món on parteixen dels mateixos precedents que nosaltres, existeixin religions que rendeixin culte a futbolistes com Maradona.

El brillant discurs de Joan Maragall que porta per títol *Elogi de la paraula* és el tercer referent literari que he escollit. El poeta el va pronunciar l'any 1903, en l'acte on el van nomenar president de l'Ateneu Barcelonès. De fet, el discurs està conservat a l'acta del dia 15 d'octubre d'aquell mateix any. Per començar, Maragall deia que parlava de la paraula perquè aquesta era la veritable raó de ser de l'Ateneu. Al principi, parlava de la importància de la paraula amb frases com les següents: "*Doncs jo crec que la paraula és la cosa més meravellosa d'aquest món, perquè en ella s'abracen i es confonen tota la meravella corporal i tota la meravella espiritual de la nostra naturalesa*". Però a mesura que va avançant el discurs, Maragall se centra cada vegada més en la tasca dels poetes i no tant en la paraula de les persones en general. Si una cosa era Joan Maragall, i n'era moltes, és la de mestre de la paraula. També ho és Guardiola, que ha meravel·lat sempre en les seves rodes de premsa. Les paraules de Guardiola han servit per omplir llibres com *Paraula de Pep* o *Escoltant Guardiola*, que recopilen i analitzen, respectivament, el seu discurs. La seva gràcia és que va aportar bon joc i unitat a l'equip, però també que es va convertir en el responsable i portantveu de l'equip i el club. Dins i fora del camp, amb les seves paraules, Josep Guardiola ha guiat el barcelonisme perquè ha demostrat que té un motiu per fer les coses. Ha explicat i ha tornat a explicar la seva filosofia un munt de vegades i ho seguirà fent. Davant moltes de les seves decisions o dels fets damunt del terreny de joc, l'entrenador s'ha dedicat a explicar el perquè de les seves accions i de les dels seus jugadors fins a tranquil·litzar als culés. I no és una feina fàcil. Ell no és només un gran entrenador futbolísticament parlant sinó que, per mitjà de les paraules, s'ha convertit també en un mite dels entrenadors. És un home intel·ligent i ho demostra cada vegada que obre la boca. I quan no l'obre, també.

L'últim pilar dels referents del qual parlaré és *Elogi de l'ombra*. Aquesta obra va ser escrita l'any 1933 per Junichiro Tanizaki, un autor clau de la novel·la japonesa contemporània. Tanizaki va passar per diferents èpoques d'escriptura: a la primera, va ésser influït per autors occidentals, però a partir del 1931, es va centrar en l'estètica japonesa tradicional. *Elogi de l'ombra* pertany, doncs, a aquesta darrera etapa. Es tracta d'un assaig de l'estètica de la llum i de l'ombra, del límit entre aquests. Tanizaki exposa que Occident troba la bellesa en la llum

mentre que Orient la troba en l'ombra perquè hi veu la sensualitat. L'obra comença parlant de l'arquitectura tradicional nipona, on es poden veure justament aquestes diferències. Occident contra Orient, la modernitat contra la tradició, la fugacitat contra la perdurabilitat... Lligar aquests conceptes a Guardiola és, com a mínim, estrany, però té sentit, de fet. Ell representa la llum perquè aporta claritat al camp i a fora, però al mateix temps no oblida les ombres del misteri, de la reserva. Al mateix temps, cal destacar que és "el fill que ha tornat a casa", ha recuperat la tradició del futbol holandès a la banqueta blaugrana. El seu esquema és tradicional perquè es basa en la certesa d'una filosofia que, si bé s'inculcava al planter, no acabava d'arribar al màxim nivell competitiu. Guardiola, doncs, té part d'Occident però no oblida les claus d'Orient: elogia, també, l'ombra.

També m'agradaria citar un poema d'Anselm Turmeda que porta per títol *Elogi dels diners* (musicat per Raimon, segles més tard) i que és una sàtira sobre la importància dels diners, sobretot en l'Església. I això que Turmeda va ser frare fins a la seva conversió a l'Islam, pels volts del 1385. I, finalment, penso que cal recordar l'escultura d'Eduardo Chillida, *Elogi de l'aigua*, que data del 1987 i està situada al Parc de la Creueta del Coll, a Barcelona, i és d'estil abstracte.

El titular del diari, però, no es refereix al fet que la gent del carrer o els redactors d'*El 9* elogiïn Guardiola, sinó que es basa en les opinions de quatre grans entrenadors del futbol: Sacchi, Menotti, Cappa i Valdano (tres d'ells, a més, han tingut relació amb el Real Madrid). Faré un breu resum dels seus fets més destacables: Arrigo Sacchi és un exjugador italià (defensa), però no és recordat pels seus anys de jugador sinó per la seva tasca d'entrenador. Va entrenar l'AC Milan aconseguint una Lliga italiana, una Supercopa, dues Copes d'Europa, dues Intercontinentals i dues Supercopes d'Europa. També va ser el seleccionador d'Itàlia des del 1991 fins al 1996 i, en aquest període, Itàlia va ser subcampiona del món al Mundial dels Estats Units. Més tard, va entrenar l'Atlético de Madrid i va ser director esportiu del Real Madrid des del 2004 fins al 2007. Actualment, coordina els equips juvenils de la selecció italiana i la sub-21. El segon entrenador que cita *El 9* és Cèsar Luis Menotti, un exjugador argentí de Rosario Central i exentrenador també de molts equips del país. Es va ocupar de Newell's Old Boys, d'Huracán, de Boca Juniors i de River Plate, entre d'altres. Va ser l'entrenador de la Selecció Argentina des de l'any 1974 fins al 1982, per tant, ho va ser durant el Mundial del 78, quan Argentina es va proclamar campiona del món. També va entrenar el Barça la temporada 1983/84, amb l'ajuda d'Ángel Cappa. Finalment, també es va fer càrrec de la Selecció Mexicana i, fins i tot, de la Sampdoria.

Ángel Cappa també és un exjugador argentí, però té la particularitat que, a més, és llicenciat en filosofia i en psicopedagogia. Va ser el segon entrenador de Menotti al capdavant de la Selecció Argentina al Mundial del 82, però també del Barça, on va aconseguir una Copa del Rei, una Lliga i una Supercopa Espanyola.

Més tard, es va convertir en l'ajudant de Jorge Valdano, sent el segon de la banqueta al Tenerife i al Real Madrid. Uns anys després va exercir d'entrenador del River Plate i de l'Huracán, tots dos d'Argentina, i va ser escollit pel diari esportiu argentí *Olé* com a Millor Entrenador del 2009. Ha escrit diversos llibres de futbol i fa de comentarista tant a Argentina com a Espanya.

L'última citació que fa *El 9* és de Jorge Valdano, exdavanter argentí d'equips com el Newell's Old Boys. Valdano va debutar a la primera divisió espanyola l'any 1979 amb el Real Zaragoza contra el Barça. Cinc anys més tard, va fitxar pel Real Madrid, equip amb el qual va aconseguir dues lligues, una copa de la Lliga i dues Copes de la UEFA (va jugar-hi 85 partits en total, en els quals va marcar 40 gols). L'any 1987 va penjar les botes perquè se li va diagnosticar Hepatitis B. L'any 1992, Valdano es va convertir en l'entrenador del Tenerife juntament amb Cappa, que era el seu segon. Dos anys després, el tècnic va començar a entrenar el Real Madrid, on va durar un any i mig, però va fer debutar Raúl González Blanco i José María Gutiérrez 'Guti'. Després d'aquesta aventura, va anar-se'n a entrenar el València, però només la temporada 96/97. La seva relació amb el club blanc, però, no es va acabar ja que va ocupar diversos càrrecs de direcció aproximadament en les èpoques en què Florentino Pérez va presidir la institució. De fet, quan va fer aquestes declaracions encara era el Director General de Presidència del Real Madrid. Va ser destituït el maig de 2011, per "diferències" amb l'entrenador José Mourinho. Cal destacar, i és curiós, que l'any 2006 va escriure un capítol sencer dedicat a comparar Guardiola i Maradona en el llibre *Administración Inteligente*, publicat pel Ministeri d'Administracions Públiques. Actualment, Valdano treballa de comentarista per diferents programes com ara *Carusel Deportivo*, de la cadena SER, on comenta els partits del Real Madrid.

LA JUGADA EN IMATGES

Aquesta és una de les moltes cobertes que han il·lustrat el llibre *Elogi de la Fol·lia*, d'Erasmus de Rotterdam.

Petrarca, un dels iniciadors del Renaixement, també va escriure el seu "Elogi", però ell lloava la vida assossegada.

Alguns dels elogis pel "mètode Guardiola" van venir de les boques de Menotti i Cappa, que havien estat primer i segon entrenadors del Barça, respectivament.

Un titular amb referent cultural: SONAREN 6 CAMPANADES

L'any 1973, el Barça portava catorze anys sense guanyar cap Lliga. Els culés estaven desesperats fins que va arribar el fixtatge de l'holandès Johann Cruyff. Aquella temporada, per fi, el Futbol Club Barcelona va poder aixecar una Lliga després de tants anys de sequera. Per commemorar aquesta alegria immensa i la històrica victòria davant del Madrid per 0 gols a 5, al Bernabéu, el grup català del moment, La Trinca, va escriure la cançó "Botifarra de pagès!". Justament pensant en les 5 dianes a l'estadi merengue, la cançó deia "Sonaren cinc campanades allà a la Porta del Sol" (El cert és que també deia: "quatre ens les han tornades però encara guanyem d'un gol", fent referència a la final de

la Copa del 74, que els del Madrid es van endur amb un 4 a 0 contra els blaugranes). La cançó diu així:

*Catorze anys de passar gana,
catorze anys d'anar fent figa,
potser si que eren molt anys
catorze anys sense una lliga.
Un, dos, tres, botifarra de pagès !
Quan la cosa no funciona
no ens ve pas de cent milions,
i com que la bossa sona
hem portat a Barcelona
les millors cuixes del món.
Si tot va millor que abans,
gastar duros no ens espanta,
ja ho diem els catalans
que pagant Sant Pere canta,
amb permís dels capellans.
La senyera ja voleia amb gran eufòria,
la tenora llença al vent son cant joïós,
recordant un gran moment de nostra història,
celebrant un cinc a zero gloriós !*

*Sonaren cinc campanades
allà a la Porta del Sol,
quatre ens les han tornades,
però encara guanyem d'un gol.
Com veieu, qui no es conforma
és ben bé perquè no vol ...
Un, dos, tres, botifarra de pagès !
I ara els culés de veritat
ens volem gastar els bitllets,
comprant discos, ninotets
i cançons de qualitat,
pòsters, pintures i calçotets.
Mentre ragi la mamella
ens voldran per fer titella
I arribaran a inventar-se
desodorant per l'aixella
que porti els colors de barça.
I ara cantaires, ve lo principal,
Au, prepareu-vos pel cor final.*

*Cruyff, Cruyff, Cruyff...
Qual vulgar cor de granotes
“ensalcem” les teves potes,
jugador sensacional.
Ja ningú no se’n pot riure.
Visca Catalunya !
Visca el Barça i en Montalt !*

*Catalanistes, ajunteu-vos
que ara es pot, gracies al futbol,
cridar ben fort fins escanyar-se
som i serem ... socs del Barça
tant si es vol, com si no es vol !
tant si es vol, com si no es vol !*

A més, el videoclip d’aquesta cançó pica l’ullet constantment als culés amb imatges com ara la de la Masia de Can Planas quan la cançó diu “*botifarra de pagès*”. I és que La Trinca va ser un conjunt molt catalanista que posava èmfasi en els aspectes de la Terra. Era un grup format per Josep Maria Mainat, Miquel Àngel Pasqual i Toni Cruz que va triomfar especialment a la dècada dels 70 i a principis dels 80. Les seves cançons eren de crítica social i política, abordada sempre amb humor i amb unes posades en escena molt divertides. En total, el grup va treure al mercat 30 discos entre el 1969 i el 1989. A més, l’any 1970 van ser el primer grup de l’Estat espanyol a fer un videoclip amb la cançó “*Tots som pops*”. La Trinca també va tenir diversos programes d’humor a la televisió fins que es van retirar per dedicar-se al món de la producció audiovisual. L’any 2007 va sortir un disc que recopilava les seves millors cançons i, al 2009, es va estrenar un programa a TV3 que es deia “Buscant La Trinca” i que consistia a trobar tres homes que actuessin com La Trinca d’aquella època en diversos concerts pels pobles i en una pel·lícula del grup. Justament els concursants d’aquest programa van fer una nova versió de la cançó “*Botifarra de pagès!*” al març de 2010 per celebrar els títols que el Barça havia guanyat l’any anterior (les sis Copes) i el 2 a 6 al Bernabéu. La nova versió de la cançó és la següent:

*Ploro encara d’emoció
i no em baixa la trempera,
recordant els campions
gladiadors de la pedrera.
Qui es podia imaginar,
començant la temporada,
arribar-ne a guanyar sis,
sis copes d’una tirada.
Un, dos, tres, botifarra de pagès!
Vet aquí quina alegria,
el xicot de Santpedor,
va sortir de la Masia,
el millor centrecampista*

*que ara fa d’entrenador.
I amb un equip fet a mida
els hem anat vacil·lant
amb tota l’artilleria
perforant la porteria
del que se’ns posi al davant.
Els merengues encegats tots per l’eufòria
xulejant els nois anaven de sobrats.
La Cibeles ben guarnida per la glòria,
i el dos-sis els va deixar ben “xorrejats”.
Sonaren sis campanades
allà a la Porta del Sol.
Sonaren dues vegades,*

*per les copes i els sis gols.
Pels carrers es comentava:
“Me voy a hacer del Alorcón”.
“No, hombre, no!”
Un, dos, tres, botifarra de pagès!
I ara els culers de veritat
ens escurem les butxaques
per veure el partit pagant,
amb la colla o amb l'amant,
que ara diu que és molt del Barça.
I quan s'acaba el partit,
a darrera del Camp Nou
n'hi ha que mengen botifarra,
n'hi ha que mengen botifarra,
i una truita de dos ous.
I ara cantaires ve lo principal,*

*au preparem-nos pel coro final.
Pep,
Pep, Pep, Pep ... (x3)
I ara anem per les Europes
com l'equip de les Sis Copes
amb l'orgull culer ben alt.
Ens la porta a tots ben fluixa
si el Cristiano ensenya cuixa
perquè “no estamos tan mal”.
Catalanistes desfoguem-nos
que ara es pot gràcies al futbol,
cridar ben fort fins escanyar-se
som i serem... socis del Barça
tant si es vol com si no es vol!
Tant si es vol com si no es vol!*

Els que van cantar aquesta cançó van ser, justament, els sis finalistes del concurs televisiu. Sembla que el 6 és un bon número per al Barça.

Però també hi ha un altre detall que és força curiós: un dia abans d'aquesta portada, el 2 de maig de 2009 (dia del partit al Bernabéu), *El 9* titulava “Som i serem”, paraules que també es corresponen a la lletra de la cançó original (i de la còpia) de “Botifarra de pagès!”. Sembla que els d'*El 9* tenien la premonició que aquell seria un dia per recordar, un dia tan mític al Bernabéu com només ho havia estat abans aquell 0-5 de Cruyff, Migueli i Sotil, entre d'altres grans jugadors.

LA JUGADA EN IMATGES

Josep Maria Mainat, Toni Cruz i Miquel Àngel Pascual (de dreta a Esquerra) formaven La Trinca.

Pel Barça, l'arribada de Cruyff va suposar un punt d'inflexió. Va ser l'inici del Dream Team.

Buscant La Trinca va ser un programa de televisió destinat a trobar La Nova Trinca. Aquests són els seus components.

L'escalfament: la llengua

La llengua és un sistema de comunicació, verbal o gestual, d'un grup humà. Pot tenir dialectes, que són les variants d'una mateixa llengua. Es calcula que, aproximadament, al món hi ha unes 6000 o 6500 llengües diferents. Però totes elles estan agrupades en diferents famílies lingüístiques, que s'organitzen a partir d'una llengua "mare" de la qual provenen la resta. Com sabem, el català pertany a les llengües romàniques, derivades del llatí vulgar. Aquest tipus de llengua s'anomena "llengua natural" o "llengua ètnica". Cal remarcar que també existeixen les "llengües planificades", que han sorgit de la voluntat humana de crear un codi lingüístic. N'és un exemple l'esperanto, creat per l'oftalmòleg polonès Zamenhof a les darreries del segle XIX.

Com hem dit, el català deriva del llatí vulgar, que era parlat pel poble i s'anava expandint amb l'Imperi per mitjà dels soldats. Aquesta llengua també incloïa alguns germanismes i hel·lenismes incultes, que la població anava afegint pel contacte. Amb el pas dels anys, doncs, va anar evolucionant fins a derivar en cadascuna de les llengües romàniques. Al seu torn, aquestes tenen diferències entre elles a causa de les situacions històriques anteriors (l'anomenat "substrat preromà", que inclou característiques lingüístiques que van quedar "enterrades" per resistir al llatí) o posteriors a l'època romana.

Entre els segles VI i IX, les llengües romàniques van patir la distanciament més gran del llatí. Tot i això, el català és la que manté més similituds amb la llengua dels romans per dos motius: d'una banda, l'actual Catalunya va ser un territori amb una

gran romanització que comprenia la zona de Tàrraco, un dels punts forts de l'Imperi. De l'altra, sempre hi va haver una gran relació amb la zona de la Provença (de fet, el provençal i el català presenten grans paral·lismes), un espai que va aprehendre profundament el món romà (el mot "Provença", que deriva de "província", demostra aquesta immersió). És també un darrer exemple de la proximitat entre el català i el llatí el fet que la primera llengua ha presentat una evolució més lenta que la resta de romàniques: davant d'un text en català medieval, un català actual ho té més fàcil per comprendre'l (la majoria de divergències es produïren en la pronúncia).

Existeix el que podríem anomenar un "llenguatge del periodisme esportiu en cata-

Un titular amb recursos estilístics: PENSAMENT LOCAL, FUTBOL UNIVERSAL.

là". Es tracta de la suma de les evolucions del català, del periodisme en català i del món de l'esport en general. Per exemple, l'expressió "fora de joc" es va anomenar en un primer moment "orsai". De fet, aquest mot encara s'empra, com una adaptació directa de l'anglès "off side". Aquest és només un dels molts casos en els quals el català futbolístic era una rèplica d'altres llengües.

En l'anàlisi formal del titular s'aprecien tres recursos molt clars: l'asíndeton, el paral·lelisme i l'antítesi. L'asíndeton és una figura retòrica que indica la supressió de la conjunció. Per tant, el que hauria de ser "*pensament local i futbol universal*" passa a ser "*pensament local, futbol universal*". En segon lloc, hi ha un paral·lelisme perquè "pensament" i "futbol" són noms mentre que "local" i "universal" són adjectius, amb la qual cosa la forma seria "nom + adjectiu/ nom + adjectiu". L'antítesi la trobem entre els dos adjectius perquè "local" fa referència a un espai reduït i conegut mentre que "universal" parla d'una cosa a nivell de tot l'Univers i, per tant, més global. Per altra banda, també hi podem trobar rima interna entre les paraules "local" i "universal".

Però el més destacable del titular, més enllà dels seus aspectes formals, és el seu significat. Tot aquest conjunt de figures retòriques i de rimes, hi són per ajudar a donar èmfasi a una idea molt concreta: la manera de fer del Barça s'està convertint en un referent mundial. Però els d'El 9 utilitzen una manera molt més rica de dir-ho. Parlen de "pensament" en lloc de parlar d'estil perquè justament l'estil del Barça es basa en el pensament, en el joc de construcció i no de destrucció, convertir el mig del camp en un centre neuràlgic on les ments més privilegiades del futbol creïn. Potser es podrien trobar jugadors amb aquestes característiques a fora però el Barça, que no vol arriscar, els fabrica. Crea, a la Masia i a les categories inferiors, jugadors capacitats per fer aquestes tasques (com ara Xavi, Iniesta o Busquets). És a dir, entrena i potencia un "pensament local", de casa. Però aquesta manera de jugar, travessa fronteres. Allò que havia nascut en el si d'un club de Barcelona que porta anys ensenyant als nens, crida l'atenció a fora. Per tant, allò que va començar com un "pensament local" acaba esdevenint un "futbol universal".

LA JUGADA EN IMATGES

El joc del Barça va travessar l'oceà i els elogis venien des d'Estatos Units, en publicacions com Newsweek.

No només Xavi i Iniesta destacaven al mig del camp, sinó que una perla jove, Busquets, meravellava als aficionats.

La premsa internacional elogiava el Barça i, en especial, la figura de Lionel Messi.

Quan Pep Guardiola va arribar a la banqueta del Barça, no hi havia dubtes sobre Xavi i Iniesta. Rijkaard havia ajudat, amb petites variacions de les seves posicions (vegeu portada “Talent2”), a fer esclatar aquests dos jugadors formats a can Barça. Però Sergio Busquets era una altra cosa. Era un noi molt jove, que començava la seva primera temporada a l’elit del futbol i, lògicament, va suscitar dubtes. Guardiola va apostar per ell al mig del camp i el jugador va agafant cada vegada més confiança. Era difícil, perquè defensar qualsevol posició del primer equip del Futbol Club Barcelona és complicat, però posar-se al mig del camp, on neix tot el joc del Barça, ha de ser realment aterridor. Amb tot, Busquets va demostrar que ell també té l’ADN Barça dins seu i que se sap moure perfectament. Perquè Busquets també ha estat criat amb un “pensament local” i també ha format part d’una lliçó de “futbol universal”.

Untitular amb un joc de paraules: PERSISTeam

Aquest joc de paraules combina l’anglès (“equip” en anglès és ‘team’) amb una de les paraules més emprades per Guardiola: “persistir”. La persistència és una de les virtuts del tècnic de Santpedor, que mai no ha deixat que el seu equip es rendís. A més, “PERSISteam” també juga amb la denominació que es donava a l’equip més mític del Barça, el Dream Team de Cruyff. Durant la temporada 2008/09, al Barça també se li van donar altres noms similars com ara: “Pepsisteam” (pels 6 gols al Madrid) o “Pepteam” (en comptes de “Dream Team”, per donar èmfasi a la figura de Guardiola). Però tot el joc amb el mot “persistir” té encara més mèrit si es va a buscar el discurs que va fer Pep Guardiola a la primera presentació del seu equip, durant el Gamper de 2008: “Sabem que de nosaltres depèn que vingueu a l’estadi. És un repte meravellós conquistar-vos. Sabem que... que li posarem tot: l’esforç, el treball i la dedicació. Volem que un partit, sigui dimecres, sigui cap de setmana, us animeu a venir. De nosaltres depèn conquistar-vos i és un repte meravellós intentar-ho. No importa si veniu de Barcelona, Tarragona, Lleida o Girona... no importa. El que importa és que, quan sabeu que hi ha un partit aquí a l’estadi, digueu <<anem a l’estadi perquè sabem que l’equip no ens fallarà>>. No sé si guanyarem, però l’esforç us dono la meua paraula d’honor que li posarem. Persistiré, persistirem, fins al final. No sé si guanyarem, no us prometem que guanyarem algun títol... ho intentarem i persistirem. Benvinguts a aquesta temporada, ben-

vinguts a casa vostra, apreteu-vos els cinturons que ens ho passarem bé. Visca el Barça! Visca Catalunya! I molta sort!”. Va ser una de les poques vegades que hem vist Pep Guardiola realment nerviós. Però el dia 18 de gener de 2009, uns mesos després, el Barça havia fet 50 punts en la primera volta, aconseguint un rècord històric. Per tant, no cal ni dubtar que realment persistien. Guardiola va prometre esforç i hi va haver esforç, no va prometre títols i hi va haver títols. I el “persistirem” del discurs es va transformar en un “*persistim*” i aquest, en un equip que persisteix, el “PERSISteam”.

LA JUGADA EN IMATGES

El Dream Team on jugava Johann Cruyff es va convertir en l'equip mític del Barça, de la mateixa manera que, d'aquí a uns anys, ho serà el “Pepteam”.

Durant el primer discurs de presentació de temporada, Guardiola va utilitzar sovint la paraula “persistirem”. Aquesta era una de les claus de la nova mentalitat.

Una altra de les claus de Guardiola era l'assistència de públic al Camp Nou, que donés força i ànims als jugadors.